

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-8-72-45>

УДК 008:316.77

Шевцова І.М.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв України,
КВНЗ «Ужгородський коледж культури і мистецтв» ЗОР

ЗАКОНОМІРНОСТІ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ПОБУТОВУ СВІДОМІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАСНУВАННЯ НОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено теоретичні питання закономірностей розвитку соціального хореографічного мистецтва та побутової свідомості. Мистецтво хореографії – загальнолюдське явище. Пріоритети державної політики сьогодення сконцентровані у сфері збереження та розвитку унікальної української цивілізації, консолідації суспільства на основі вітчизняних духовних традицій та національного менталітету, формування духовно-морального патріотичного громадянського виховання дітей і молоді. Приділення уваги популяризації соціальних національних танців створить базовий фундамент для відродження загального національного хореографічного мистецтва. Трансформація побутової дійсності через відродження українського соціального танцю, надає можливість заснування нової соціокультурної системи в Україні.

Ключові слова: соціальна танцювальна культура, свідомість, соціокультурна система, сучасний побутовий танець, хореографічне мистецтво.

Shevtsova Irina

National Academy of Leaders of Culture and Arts of Ukraine,
Communal Higher Educational Institution
"Uzhgorod College of Culture and Arts"
of the Transcarpathian Regional Council

LEGISLATION OF INTERACTION OF DOMESTIC CONFIDENCE AND HOREOGRAPHIC ART AS A ELEMENT OF ESTABLISHMENT OF A NEW SOCIO-CULTURAL SYSTEM IN UKRAINE

Summary. The theoretical questions of the patterns of development of social choreographic art and everyday consciousness are researched. The art of choreography is a universal phenomenon. The different relations between cultures progressively and contradictory influence on the development of household consciousness. The priorities of state policy today lie in the sphere of preservation and development of unique Ukrainian civilization, consolidation of society on the basis of domestic spiritual traditions and national mentality, formation of spiritual and moral patriotic civic education of children and youth. The emphasis on popularizing social national dances will create a basic foundation for the revival of the national choreographic art. The transformation of everyday reality through the revival of Ukrainian social dance provides the opportunity to establish a new socio-cultural system in Ukraine. The research is based on the author's theoretical and practical analysis of the effects of choreographic everyday culture on the world's societal priorities, determining the significance of the tasks and characteristics of choreographic art in the national sociocultural space, and also publishing factual and philosophical issues that highlight the essence of the issue. The aspects of the formation of the theory of patterns of development of everyday consciousness and choreographic art are identified, associated with a number of issues, including theoretical and methodological ones. One of the main problems of developing such a theory is the construction of its foundation, the starting point for the development of which is the definition of the concept of a new socio-cultural system and the mutual influence of everyday consciousness and choreography as a genre of social art and modern cultural life in Ukraine. As a result of the study, it was established that the evolution of Ukrainian household choreographic culture depends on the interest and desire of the nation to be active, which is proportional to the level of mentality. Thus, the future progressive development of the Ukrainian socio-cultural system depends primarily on the state of everyday consciousness of Ukrainians.

Keywords: social dance culture, consciousness, socio-cultural system, modern domestic dance, choreographic art.

Постановка проблеми. Глобалізація та відмова від колишніх світоглядних орієнтирів призвели до того, що виникла криза культурно-національної ідентичності України. Вектор взаємодії мистецтва та побутової свідомості – один зі шляхів подолання цієї кризи. Якщо побутова свідомість – це «детектор», то соціальний танець – «селектор». Тому теоретично важливо знати та практично необхідно враховувати спрямованість і наслідки впливу соціального хореографічного мистецтва на світоглядні пріоритети.

Взаємодія побутової свідомості та хореографічної культури – напрямок процесу самоорганізації соціокультурної системи через подолання культурної кризи, породженої відсутністю єдиної системи цінностей та смаків. У перехідні епохи джерелом духовності як цінності є те, що високе мистецтво зберігає традиції, посилює креативні якості особистості та розширює творчий потенціал культури в цілому та носіїв побутової свідомості. У сучасному аспекті українського суспільства поряд з «високим мистецтвом», важливими є масова культура

та популярне побутове мистецтво. Для повсякденної свідомості їх вплив перевершує вплив «високого мистецтва» й потребує вивчення, тому проблема взаємодії хореографічної побутової культури та повсякденної свідомості сьогодні актуальна.

Аналіз дослідження і публікації. Під час теоретичного аналізу питань наявних моделей розвитку соціокультурних систем можна акцентувати увагу на дослідження таких вчених як Фернан Бродель, Хосе Ортега-і-Гассет. Ортега Гассет – іспанський філософ, який розглядав характеристики соціального процесу у контексті парадигми нелінійного, некласичного філософського мислення, з світоглядно-методологічних позицій компліментарності, взаємодоповнюваності: суспільства, культури, розуму, з одного боку, і відповідно людини, побуту, особистості, чуттєвої інтуїції – з іншого. В.С. Біблер підняв питання актуалізації діалогу культур в сучасному суспільстві [1]. Наукові дослідження Б. С. Єрасова принципів цивілізації як системи соціокультурної регуляції [3]. Є кілька точок зору на природу танцю та причини його виникнення. Так, І.О. Герасимова виділяє три найбільш поширені концепції: космологічну, біологічну та соціальну [2]. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень, залишаються питання, без вичерпаних і повною мірою адекватних відповідей, зокрема щодо реальної динаміки взаємодії побутової свідомості та хореографічного мистецтва та їх детермінанти. Виняткове значення розгляд цих питань має для визначення принципових особливостей побудови, функціонування соціокультурної системи в Україні.

Актуальність окресленої проблеми. Специфіка хореографічного мистецтва окреслюється його різнобічним впливом на людину, що обумовлено витоком виникнення танцю як синтетичного виду мистецтва. Закладені в природі танцю соціально-культурні орієнтації (тілесні і духовні) дозволяють вирішувати такі значущі проблеми в розвитку загальної культури особистості людини як моральне здоров'я, гармонізація особистості. Сьогодні багато хто відчуває брак живого спілкування, і тому соціальні танці, стираючи кордони, знаходять друге дихання. Соціальні танці – це історія про те, як люди рухаються разом, щоб обмінюватися енергіями, емоціями. До популярних соціальних танців на Україні відносяться Лінді хоп (Lindy hop), Хастл (Hustle), Бачата (Bachata), Сальса (Salsa), Зук (Zouk), Кізомба (Kizomba). Всі вони відрізняються один від одного, але тим не менш, все побудовано на імпровізації. Нажаль, сучасна статистика серед популярних соціальних танців констатує відсутність національних українських танців, таких як гуцульський Круляк, танці коломийкового характеру Леманька, Волошин, Дробойка, Двійка, Увиванець, різноманітні хороводи, польки, козачки та кадрили. Соціальний танець – це простір, який включає в себе різних людей. Вони можуть знати правила будь-якого танцю, можуть не знати ніяких правил, вони мають різний вік, різні можливості руху. Соціальні танці доступні для широких мас людей незалежно від їх статусу та становища в суспільстві. З огляду на стан суспільства, важливо прийняти той факт, що відкриття науки та метаморфози соціальної свідомості як відображення системи людства, підготували нас до того, щоб змінити фокус сприйняття реальної дійсності та вектор її розвитку.

Мості як відображення системи людства, підготували нас до того, щоб змінити фокус сприйняття реальної дійсності та вектор її розвитку.

Мета дослідження. На засадах культурологічної методології, компліментарності проаналізувати проблеми взаємодії побутової танцювальної культури та побутової свідомості, як елементу заснування нової соціокультурної системи. Конкретизувати функціональні можливості соціального танцю в аспекті специфіки його побутування в сучасній культурі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних дослідженнях побутові танці розглядаються не тільки у зв'язку з мистецтвознавчими питаннями, але вивчаються також в аспектах соціології (танець як елемент субкультури), спілкування і невербальної комунікації, зв'язок танцю з міфом, створення фізичного образу людини, самосвідомості. Бар'єри у спілкуванні між людьми створюють певні національні відмінності. Кожна людина представляє крім своєї власної культури, ще й культуру поведінки, успадковану у сім'ї (традиції побуту, національні звички, етичні норми та правила), отриману від навколишнього середовища, фахову (аксіологічна компетентність, володіння кваліфікаційною термінологією, професійна манера поведінки, особистісно-творчі якості), ту, яку людина сама для себе створює, намагаючись увійти до складу певної соціальної верстви населення. Відповідно парадигмі що людина є певним соціальним інститутом культури за ознаками творчої та соціальної діяльності, затверджується певний магнетизм хореографічного побутового мистецтва на субстанцію національної свідомості етносу або суспільного угруповання. Різні відносини між культурами прогресивно та суперечливо впливають на розвиток побутової свідомості. Так утилітарне ставлення однієї культури до іншої надає практичного розвитку соціальним відносинам, а неприйняття однієї культури іншою сприяє збереженню національної не повторюваності у побутовій свідомості. Сучасний побутовий танець тісно пов'язаний з соціокультурною реальністю і реагує на її зміни, оскільки положення танцю знаходиться у взаємодії з провідними тенденціями культури, відповідно до яких змінюються його засоби пластичної виразності. Велика частина поведінкової активності суб'єкту являє собою різні типи (способи) ритуального дійства, або ритуальної поведінки, де основою є танцювальні форми. Це методи конструювання соціальної впорядкованості світу, які виконують основні функції щодо забезпечення стійкості між суб'єктної побутової активності, визначає у своїх працях Морина Лариса Павлівна [4]. Еволюція взаємодії хореографічного мистецтва і буденної свідомості на Заході та на Україні проходить аналогічні етапи, але представляє різні культурно-історичні типи. Основа соціокультурної системи Заходу – цивілізація, Україна – духовність і національна культура. Взаємодія хореографічного мистецтва і побутової свідомості є частиною механізму соціокультурної регуляції і посилює соціокультурну динаміку. Мистецтво побутового танцю віддзеркалює життя, побут народу, його побутову свідомість. Мистецтво «перебудовує» картину світу, «консервує» цінності культури.

В рамках підходу до танців як соціокультурного феномену його можливо розглядати в якості невербального спілкування, наділеного всіма функціями спілкування: функцією формування і становлення відносин, функцією пізнання людьми один одного, функцією організації міжособистісної взаємодії. Виконання за допомогою танцю функцій спілкування стає можливим завдяки тому, що він вважається цілісним комплексом невербальних символів та сигналів, які несуть інформацію про психологічні особливості суб'єкту.

Зміст сучасного побутового танцю в цілому орієнтований на медіасередовище – на те, щоб бути більш видовищним, цікавим у візуальному плані. І водночас, його комерційна спрямованість виливається в полегшення танцювальної лексики для сприйняття більшістю людей (проста техніка виконання рухів, використання стереотипів). Популяризація сучасного побутового танцю націлена на досягнення величезного успіху, тому застосовує всі можливі засоби, від яких це залежить: використання поширених мелодій, пізнаваних образів і сюжетів, елементів обрядової національної культури. Це гарантує доступність мистецтва більшості, розширює цільову аудиторію, що, веде до популярності на рівні побутової свідомості суб'єкту.

Генетично в українському соціумі культурні цінності в еволюційному розвитку загальної діяльності накопичували в собі національні традиції спілкування, емоційні убоління. Вплив сучасного соціального хореографічного мистецтва, а здебільшого це латиноамериканські танці, на побутову свідомість створює незворотний процес руйнування національного традиційного танцю. Кожна нація, народ, навіть кожна соціальна група має свої традиції, канони естетики та манери соціальної поведінки, що формувалися та розвивалися продовж століть. Звичаї виконання соціального танцю – уособлення світосприйняття, спосіб ствердження світогляду, сприймання навколишнього середовища та стосунки між окремими індивідуумами. Взаємовідносини та усвідомлення краси, ролі в суспільному побуті, уявлення про світ, впливають на духовну культуру народного етносу, що надає поштовх для відродження народного соціального хореографічного мистецтва. Через те побутова народна свідомість тісно пов'язана з національними звичаями. Соціалізація людини у рамках естетики сучасного суспільства відбувається на рівні обрядового дійства. Українські обряди, які збереглися в найповнішій формі, належать до циклу, пов'язаного з людським життям і складається з народження, одруження і смерті. Особливістю сучасних ритуалів є дифузний характер ритуалу, який має широке поширення, але при цьому не

концентрується в локальних структурах, а складається з різних утворень. Ключова відмінність ритуальних танців від побутових в наступному: ритуальні танці підпорядковувалися конкретній системі правил, в них застосовувалися канонізовані ритми, пози і переміщення, в той час як соціальні побутові танці були більше імпровізаційними, але і вони мали деякі критерії. Популяризація соціальних національних танців на рівні обрядових дійств створить умови модернізації хореографічних форм танцю.

Висновки. В українському суспільстві відбувається загальна необхідність в активному здійсненню сприймання культури як підйімальної, рушійної сили, що здатна мати вплив на прогрес суспільства в цілому. Культура на лоні суспільних процесів повільно сприймається як провідний здобуток нації, її самоповага, гордість та квінтесенція, ядро й серце нації. Побутовий танець як частка національної культури – це те, що зберігає та устанавлює не тільки особистісне, але й загальне народне буття. Діалогічну концепцію Володимира Соломоновича Біблера можна вважати методологічним принципом для аналізу сучасної культурної ситуації. У сучасній ситуації саме ритуальні форми відіграють роль найбільш адекватних механізмів регулювання соціальної взаємодії. Семіотика обрядового ритуалу є методологічною моделлю для дослідження взаємодії побутової свідомості та культурних феноменів. «Культура є перш за все культура спілкування з самим собою як зі своїм alter ego» [1, с. 11].

Еволюція української побутової хореографічної культури залежить від зацікавленості та бажання нації до активності, яка пропорційна до рівня менталітету. Таким чином, майбутній прогресивний розвиток української соціокультурної системи залежить в першу чергу саме від стану побутової свідомості українців. В Україні розгортається громадська, побутова ситуація, яка відновлює соціокультурну реальність посттоталітарного суспільства. Системні норми проникають у стосунки між суб'єктами, впливають на побутову свідомість, створюють систему нових культурних цінностей, які знаходять прояв у зміні соціальної ставки на нові традиції, у соціальній побутовій альтернативі. Дедалі активніше відбувається переоцінка цінностей та формування ієрархії в підкреслюванні головних побутових особливо значущих рис та якостей індивідууму на загальному обширі українського суспільства й народного хореографічного мистецтва. Взаємозв'язок свідомості та мистецтва побутового танцю відбивається у підвищенні рівня сприйняття суверенітету, розмаїтих напрямків, таких як розвиток духовної культури, оновлення незалежного процвітання традиційного народного мистецтва.

Список літератури:

1. Библер В.С. Еще один диалог Монологаиста с Диалогиком. *Научная группа «АРХЭ» культурологический ежегодник*. Кемерово : Издательство «АЛЕФ» Гуманитарный Центр, 1993. № 1. 448 с.
2. Герасимова И.А. Танец: эволюция кинестетического мышления. *Эволюция. Язык. Познание*. Институт философии РАН; под общей редакцией И.П. Меркулова. Москва : Языки русской культуры, 2000. С. 84–112.
3. Ерасов Б.С. Сравнительное изучение цивилизаций. Хрестоматия : учебное пособие для студентов вузов. Москва : Аспект Пресс, 1998. 556 с.
4. Морина Л.П. Семіотическі аспекти сучасних ритуальних форм в культурі. *Вопросы культурологии*. 2008. № 4. С. 72–73.

References:

1. Bibler V.S. (1993). Eshche odin dialog Monologista s Dialogikom [Another dialogue with the Dialogist Monologist]. *Nauchnaya gruppа «ARKHEH» kul'turo-logicheskiy ezhegodnik*. Kemerovo : Izdatel'stvo «ALEF» Gumanitarnyy Tsentr, vol. 1, pp. 9–70.
2. Gerasimova I.A. (2000). Tanec: evolyuciya kinestezicheskogo myshleniya [Dance: The Evolution of Kinesthetic Thinking]. *Evolyuciya. Yazyk. Poznanie*. Institut filosofii RAN; pod obshchey redaktsiyey I.P. Merkulova. Moskva : Yazyki russkoj kul'tury, pp. 84–112.
3. Erasov B.S. (1998). Sravnitel'noe izuchenie civilizacij [Comparative study of civilizations]. Moskva : Aspekt Press. (in Russian)
4. Morina L.P. (2008). Semioticheskie aspekty sovremennyh ritual'nyh form v kul'ture [The semiotic aspects of modern ritual forms in culture]. *Voprosy kul'turologii*, vol. 4, pp. 72–73.